

Tajni predmet Reicha

30 primjeraka/16. primjerak

Zapisnik rasprave

I.

Sudionici rasprave o konačnom rješenju židovskog pitanja koja je održana 20. siječnja 1942. u Berlinu, Am großen Wannsee br. 56/58, bili su:

Gauleiter dr. Meyer i Reichsamtsleiter dr. Leibbrandt	Ministarstvo za okupirana istočna područja
Državni tajnik dr. Stuckart	Ministarstvo unutarnjih poslova
Državni tajnik Neumann	Povjerenik za četverogodišnji plan
Državni tajnik dr. Freisler	Ministarstvo pravosuđa
Državni tajnik dr. Bühler	Ured generalnog guvernera
Državni podtajnik Luther	Ministarstvo vanjskih poslova
SS-Oberführer Klopfer	Stranački ured
Ministerialdirektor Kritzinger	Ured Reicha
SS-Gruppenführer Hofmann	Središnji ured za pitanje rase i naseljavanje
SS-Gruppenführer Müller	Središnji Ured Reicha za sigurnost
SS-Obersturmbannführer Eichmann	Središnji ured Reicha za sigurnost
SS-Oberführer Dr. Schöngarth, zapovjednik Službe sigurnosti i policije u Općem namjesništvu	Služba sigurnosti i policije u Poljskoj
SS-Sturmbannführer Dr. Lange, zapovjednik Službe sigurnosti i policije za Generalni okrug Latvije, u svojstvu zamjenika zapovjednika Službe sigurnosti i policije za Guverneman Reicha za istočne zemlje	Služba sigurnosti i policije u Poljskoj

II.

Šef službe sigurnosti i policije SS-Obergruppenführer Heydrich uvodno obavještava da ga je Reichsmaršal imenovao povjerenikom za pripremu konačnog rješenja pitanja Židova u Europi te napominje da je konferencija sazvana radi razjašnjavanja u načelnim pitanjima. S obzirom da Reichsmaršal želi da mu se dostavi nacrt organizacijskih, pravnih i materijalnih pitanja u pogledu konačnog rješenja pitanja Židova u Europi, potrebno je prethodno ujednačiti

postupanje svih središnjih tijela koja su neposredno uključena u to pitanje, s obzirom na paralelizaciju linijskog zapovijedanja

Za provedbu konačnog rješenja židovskog pitanja kao glavni je koordinator nadležan, bez obzira na geografske granice, Reichsführer SS-a i Šef njemačke policije (Šef službe sigurnosti i policije).

Šef službe sigurnosti i policije potom daje kratak pregled o dosadašnjoj borbi protiv tog neprijatelja. Najvažniji su momenti:

- a) Potiskivanje Židova iz pojedinih područja života njemačkog naroda
- b) Potiskivanje Židova iz životnog područja njemačkoga naroda

U provedbi ovih nastojanja za sada je jedino privremeno moguće rješenje ubrzano planirano i pojačano iseljavanje Židova iz područja Reicha.

Po zapovijedi Reichsmaršala u siječnju 1939. godine osnovana je Centrala Reicha za iseljenje Židova čije je vodstvo povjereno Šefu službe sigurnosti i policije. Njezini su zadaci poglavito:

- a) poduzimanje svih mjera za pripremu pojačanog iseljavanja Židova
- b) usmjeravanje tijeka iseljavanja
- c) ubrzavanje provedbe iseljavanja u pojedinačnom slučaju

Zadaci imaju za cilj legalno čišćenje njemačkog životnog prostora od Židova.

Sva su tijela bila svjesna nedostataka takvog forsiranja iseljavanja. Međutim, imajući u vidu nedostatak drugih rješenja, ovo se za sada moralo prihvatiti.

Aktivnosti daljnjeg iseljavanja nisu bile samo problem Njemačke, nego i problem s kojim su se morali baviti i tijela odredišnih odnosno imigracijskih zemalja. Financijske poteškoće kao povisivanje jamstvenog iznosa i pristanišne pristojbe koje propisuju razne strane vlade, nedostatak mjesta na brodovima, stalno pooštavanje imigracijskih ograničenja ili zabrana izuzetno otežavaju imigracijska nastojanja. Unatoč tim poteškoćama, od preuzimanja vlasti do dana 31. listopada 1941. iseljeno je ukupno oko 537.000 Židova. Od toga:

od 30.1.1933. iz Starog Reicha	oko 360.000
od 15.3.1938. iz Istočnog Reicha	oko 147.000
od 15.3.1939. iz Protektorata Bohemije i Moravske	oko 30.000

Židovi odnosno židovske političke organizacije same su financirale iseljavanje. Radi izbjegavanja ostanka proleteriziranih Židova, postupilo se po načelu da imućni Židovi financiraju iseljenje Židova bez imutka; u ovim je slučajevima izvršeno stupnjevanje prema imutku te je propisan odgovarajući prirez odnosno iseljenička pristojba koje se koristi za obradu financijskih zadataka u postupku iseljavanja Židova bez imovine.

Uz izdatke u reichmarkama bile su potrebne i devize za jamstvene iznose i pristanišne pristojbe. Radi štednje njemačkog deviznog blaga domaće židovske organizacije zadužile su strane židovske financijske ustanove da se pobrinu za pribavljanje odgovarajućih deviznih iznosa. U ovom su slučaju ti strani Židovi kao poklon stavili na raspolaganje ukupno oko 9.500.000 američkih dolara do 30. listopada 1941.

S obzirom na opasnost od iseljavanja u ratu i imajući u vidu mogućnosti na Istoku, vođa SS-a i šef njemačke policije u međuvremenu je zabranio iseljavanje Židova.

III.

Umjesto iseljavanja sada se kao daljnje rješenje, nakon odgovarajućeg prethodnog odobrenja Führera, nudi evakuacija Židova na Istok.

Iako te akcije treba smatrati samo sporednima, njima se već prikupljaju ona praktična iskustva koja su od iznimne važnosti za nadolazeće konačno rješenje židovskog pitanja.

Tijekom tog končanog rješenja pitanja europskih Židova potrebno je uzeti u obzir otprilike 11 milijuna Židova koji se dijele po pojedinačnim državama:

Država	Broj
<i>A</i>	
Njemačka (Stari Reich)	131.800
Ostmark (Austrija)	43.700
Istočna područja	420.000
Generalni guvernerman (Poljska)	2.284.000
Bjelivostok	400.000
Protektorat Bohemije i Moravske	74.200
Estonija	nema Židova
Letonija	3.500
Latvija	34.000
Belgija	43.000
Danska	5.600
Francuska (okupirano područje)	165.000
Francuska (neokupirano područje)	700.000
Grčka	69.600
Nizozemska	160.800
Norveška	1.300
<i>B</i>	
Bugarska	48.000
Engleska	330.000
Finska	2.300
Irska	4.000
Italija sa Sardinijom	58.000
Albanija	200
Hrvatska	40.000
Portugal	3.000

Rumunjska s Besarabijom	342.000
Švedska	8.000
Švicarska	18.000
Srbija	10.000
Slovačka	88.000
Španjolska	6.000
Turska (europski dio)	55.500
Mađarska	742.800
SSSR	5.000.000
Ukrajina	2.994.684
Bjelorusija s Bjelivostokom	446.484
Ukupno	preko 11.000.000

U navedenim brojevima Židova iz raznih stranih država radi se samo o Židovima vjericima zato što u tim državama dijelom još nema definicije pojma Židova sukladno rasnim načelima. Obrada problema dovest će do određenih poteškoća u pojedinim državama s obzirom na opći stav i shvaćanje, poglavito u Mađarskoj i Rumunjskoj. Tako je npr. u Rumunjskoj još i sada moguće da Židovi uz odgovarajuću naknadu pribave dokumente koji im službeno potvrđuju strano državljanstvo.

Utjecaj Židova na sva područja SSSR-a je poznat. Na europskom području živi otprilike 5 milijuna Židova, a na azijskom području nešto manje od jedne četvrtine.

Podjela Židova po zanimanjima koji žive na području europskog prostora SSSR-a izgleda otprilike ovako:

Poljoprivreda:	9,1%
Radnici u gradovima:	14,8%
Trgovina:	20%
Državni djelatnici:	23,4%
U privatnim zanimanjima kao zdravstvo, novinarstvo, kazalište, itd.:	32,7%

Sada bi trebalo pod određenim vodstvom i u okviru konačnog rješenja pod određenim upotrijebiti Židove na prikladan način za rad na Istoku. U velikim radnim kolonama, podijeljeni po spolu, radno sposobni Židovi dovest će se na ta područja radi izgradnje cesta, pri čemu će bez sumnje jedan veliki dio ispasti na temelju prirodnog umanjenja.

Onaj konačno preostali dio će se, budući da se ovdje bez sumnje radi o dijelu koji je najotporniji, morati obraditi na odgovarajući način, zato što se taj dio, predstavljajući prirodnu selekciju, u slučaju puštanja na slobodu treba smatrati zametkom novog židovskog uzdizanja. (vidi povijesno iskustvo.)

U okviru praktične provedbe konačnog rješenja, Europa će se pročešljati od Zapada do Istoka. Područje Reicha, uključujući i protektorat Bohemiju i Moravsku, morat će prve doći na red i to zbog pitanja stanovanja i ostalih socijalno-političkih potreba.

Evakuirani Židovi prvo će se vlak za vlakom transportirati u takozvane prolazne getoe, a iz njih dalje na Istok.

Važan preduvjet za provedbu evakuacije uopće, nadalje je izložio SS-Obergruppenführer Heydrich, je točno određivanje kruga osoba koje dolaze u obzir.

Predviđeno je da se Židovi stariji od 65 godina ne evakuiraju, nego da ih se stavi u zaseban starosni geto - predviđen je Theresienstadt.

Uz ovu starosnu skupinu - 31. 10. 1941. u Starom Reichu i u Ostmarku nalazi oko 280.000 Židova, a otprilike 30 posto je preko 65 godina - u židovske starosne getoe primat će se nadalje Židovi teško vojni invalidi i Židovi s ratnim odlikovanjima (ŽK I). Ovim prikladnim rješenjem jednim će se udarcem isključiti brojne intervencije.

Početak pojedinačnih većih evakuacijskih akcija ovisit će uglavnom o razvoju na vojnom planu. U svezi postupanja na europskim područjima koje smo zaposjeli i na koje imamo utjecaj, predlaže se da djelatnici vanjskih poslova stupe u kontakt s nadležnim djelatnicima policije i sigurnosne službe.

U Slovačkoj i Hrvatskoj ovo pitanje nije više preteško zato što su najvažnija osnovna pitanja u tom pogledu tamo već privedena rješenju. U Rumunjskoj je Vlada u međuvremenu također postavila povjerenika za Židove. Za reguliranje pitanja u Mađarskoj potrebno je što brže mađarskoj Vladi nametnuti savjetnika za židovska pitanja.

U pogledu pripreme reguliranja problema u Italiji, SS-Obergruppenführer Heydrich predlaže uspostavu veze sa šefom policije kao prikladan postupak po tom pitanju.

Evakuiranje Židova iz okupirane i slobodne Francuske vrlo će se vjerojatno moći odvijati bez većih poteškoća.

Vezano uz to, državni podtajnik Luther iznosi da će se prilikom dublje obrade ovog problema u nekim državama, na primjer u nordijskim državama, pojaviti poteškoće, pa se stoga preporučuje da se te države za sada ne stavljaju u prvi plan. Imajući u vidu mali broj Židova koji dolaze u obzir, ova odgoda ionako ne predstavlja nikakvo bitno ograničenje.

Vanjski poslovi ne vide zato nikakve veće poteškoće za prostor jugoistočne i zapadne Europe.

SS-Gruppenführer Hofmann namjerava poslati i predstavnika Središnjeg ureda za pitanje rase i naseljavanje u Mađarsku radi općeg sagledavanja stvari kada šefovi policije i sigurnosne službe tamo započnu ovaj slučaj. Određeno je da se taj predstavnik Središnjeg ureda za pitanje rase i naseljavanje, koji neće biti aktivan, privremeno službeno dodijeli policijskom atašeu kao pomoćnik.

IV.

Prilikom provedbe plana konačnog rješenja osnova bi takoreći trebali biti nürnberški zakoni, pri čemu je preduvjet za potpuno uklanjanje problema i rješavanje pitanja mješovitih brakova i mješanaca.

Šef policije i sigurnosne službe, u pogledu pisma šefa kancelarije Reicha, prvo teoretski objašnjava sljedeće točke:

1) Postupanje s mješancima 1. stupnja

Mješanci 1. stupnja izjednačeni su u pogledu konačnog rješenja židovskog pitanja sa Židovima.

Iz ovog se postupanja izuzimaju:

- a) Mješanci 1. stupnja u braku s pripadnicima njemačke krvi iz čijeg su braka potekla djeca (mješanci 2. stupnja). Ti su mješanci 2. stupnja uglavnom izjednačeni s Nijemcima.
- b) Mješanci 1. stupnja koji su na najvišim instancama stranke i države do sada u bilo kojem području života primili dozvolu za izuzeće. Svaki se slučaj mora posebno provjeriti, pri čemu se ne isključuje da neće biti odlučeno na štetu mješanca.

Preduvjet za izdavanje izuzeća moraju načelno uvijek biti zasluge samog mješanca koji se uzima u obzir. (Ne mogu biti zasluge jednog roditelja ili bračnog druga njemačke krvi.)

Mješanac 1. stupnja koji je izuzet od evakuacije sterilizirat će se radi sprečavanja potomstva i konačnog otklanjanja problema mješanaca. Sterilizacija se provodi dobrovoljno. Međutim, ona je uvjet za ostanak u Reichu. Sterilizirani mješanac je u sljedećem razdoblju oslobođen svih ograničavajućih odredaba kojima je do sada bio podložan.

2) Postupanje s mješancima 2. stupnja

Mješanci 2. stupnja u načelu se pribrojavaju pripadnicima njemačke krvi, uz iznimku sljedećih slučajeva u kojima su mješanci 2. stupnja izjednačeni sa Židovima.

- a) Podrijetlo mješanca 2. stupnja iz braka s bastardom (oba su dijela mješanci).
- b) Rasno posebno neprikladna slika pojave mješanca 2. stupnja kojom se već po vanjskom izgledu svrstava među Židove.
- c) Posebno loša policijska i politička ocjena mješanca 2. stupnja koja dokazuje da se osjeća i ponaša kao Židov.

I u ovim slučajevima ne treba međutim praviti iznimke kada je mješanac 2. stupnja u braku s pripadnikom njemačke krvi.

3) Brak između Židova i pripadnika njemačke krvi

Ovdje se mora donijeti odluka od slučaja do slučaja i to hoće li se židovski dio evakuirati ili će se, uzimajući u obzir posljedice takve mjere na njemačku rodbinu tog miješanog braka, premjestiti u starački geto.

4) Brak između mješanaca 1. stupnja i pripadnika njemačke krvi

a) Bez djece

Ako iz braka nisu proizašla djeca, mješanac 1. stupnja bit će evakuiran odn. premješten u starački geto. (Isti postupak kao kod braka između punokrvnih Židova i pripadnika njemačke krvi, točka 3.)

b) S djecom

Ako su iz braka proizašla djeca (mješanci 2. stupnja), ista će se, ako su izjednačena sa Židovima, evakuirati zajedno s mješancem 1. stupnja odn. premjestiti u geto. Ako su ta djeca izjednačena s Nijemcima (što je u pravilu slučaj), izuzeta su od evakuacije, a time i mješanac 1. stupnja.

5) Brak između mješanaca 1. stupnja i mješanaca 1. stupnja ili Židova

Kod ovih se brakova (uključujući djecu) sa svim članovima postupka kao sa Židovima i stoga ih se evakuira odn. premješta u starački geto.

6) Brak između mješanaca 1. stupnja i mješanaca 2. stupnja

Oba roditelja će se evakuirati bez obzira imaju li djece ili nemaju odn. premjestiti u starački geto, zato što djeca s obzirom na rasu u pravilu iskazuju jaču sklonost židovskoj krvi nego židovski mješanci 2. stupnja.

SS-Gruppenführer Hofmann zastupa mišljenje da je po mogućnosti potrebno primijeniti sterilizaciju, jer ako se mješanca stavlja pred izbor evakuacija ili sterilizacija, isti bi se prije podvrgao sterilizaciji.

Državni tajnik dr. Stuckart utvrđuje kako bi praktična provedba upravo navedenih rješenja za pročišćavanje miješanih brakova i pitanja mješanaca u ovom obliku sigurno povlačila za sobom nepregledan niz upravnih poslova. Kako bi se s druge strane u svakom slučaju uzele u obzir i biološke činjenice, državni tajnik dr. Stuckart predlaže pokretanje prinudne sterilizacije.

Radi pojednostavljenja problema miješanih brakova, trebalo bi se, nadalje, razmisliti o tome da zakonodavac na primjer kaže: „Ovi su brakovi poništeni”.

U pogledu pitanja posljedica evakuacije Židova u gospodarski sektor, državni tajnik Neuman navodi da se Židovi koji su raspodijeljeni na radne zadatke u pogonima koji su važni za rat ne mogu evakuirati toliko dugo dok se za njih ne nađe zamjena.

SS-Obergruppenführer Heydrich napominje da se ti Židovi, prema provedbenim smjernicama koje je odobrio za trenutačno tekuće akcije evakuacije, ionako neće evakuirati.

Državni tajnik dr. Bühler utvrđuje da bi opće namjesništvo pozdravilo odluku da se konačno rješenje tog pitanja započne provoditi upravo ondje jer tamo nema problema s transportom, a razlozi raspodjele na radne zadatke ne bi ometali tijek te akcije. Židovi se moraju odstraniti iz područja općeg namjesništva što je brže moguće jer upravo ovdje Židov kao nositelj zaraze predstavlja veliku opasnost te s druge strane stalnim trgovanjem na crno trajno ugrožava gospodarsku strukturu zemlje. Od 2,5 milijuna Židova koji dolaze u obzir, većina slučajeva je ionako radno nesposobna.

Državni tajnik dr. Bühler nadalje utvrđuje da je za rješenje židovskog pitanja na području općeg namjesništva zadužen šef policije i sigurnosne službe te da tijela općeg namjesništva daju podršku njegovom poslu. Pritom samo ima molbu da se pitanje Židova na ovom području riješi što brže.

Zaključno se raspravlja o različitim vrstama rješenja, pri čemu su gauleiter dr. Mayer, ali i državni tajnik dr. Bühler izrazili želju da sami odmah provedu pripreme za konačno rješenje u navedenim područjima pri čemu bi se moralo izbjegavati uznemiravanje stanovništva.

Rasprava je završena zamolbom šefa policije i službe sigurnosti da mu sudionici konferencije pruže odgovarajuću podršku u provedbi mogućnosti rješenja.